

Dharaní - v preklade – „zem“; jedno zo synonym *hinduistickej* bohyně *Lakšmi/ Šrí/ Síta*; pozri *indickí bohovia*
dharma - v *budhizme* vesmírny a morálny poriadok, ktorý existuje vo veciach aj ľuďoch; dosiahnutie tohto poriadku vyžaduje plnenie si náboženských povinností, ako ich predstavuje zákon činu a odplaty (*karma*); až po dosiahnutí tohto poriadku môže sa duša oslobodiť od putovania a prevteľovania (*samsáry*) a dosiahnuť večnej blaženosti (*nirvány*); symbolizovaná *kolesom zákona*, ktoré sa vždy začne točiť, keď *Buddha* začína kázať; pozri *koleso náuky* (Adkinson)

<http://it.wikipedia.org/wiki/Dharma>

Dharma - *hinduistický* boh zosobňujúci *cnosť*; pozri *indickí bohovia*
dharmáčakra-mudra – v *budhistickej* kultúre má názov „gesto učiteľstva“ alebo „gesto kolesa náuky“, ktoré pripomína prvú kázeň *Buddhu* pod posvätným stromom (*bódhi*), keď uviedol do pohybu *koleso náuky*; ruky sú pritom dvihnuté na prsia a prsty zložené do tvaru *kruhu*; pozri *indické umenie, mudrá*

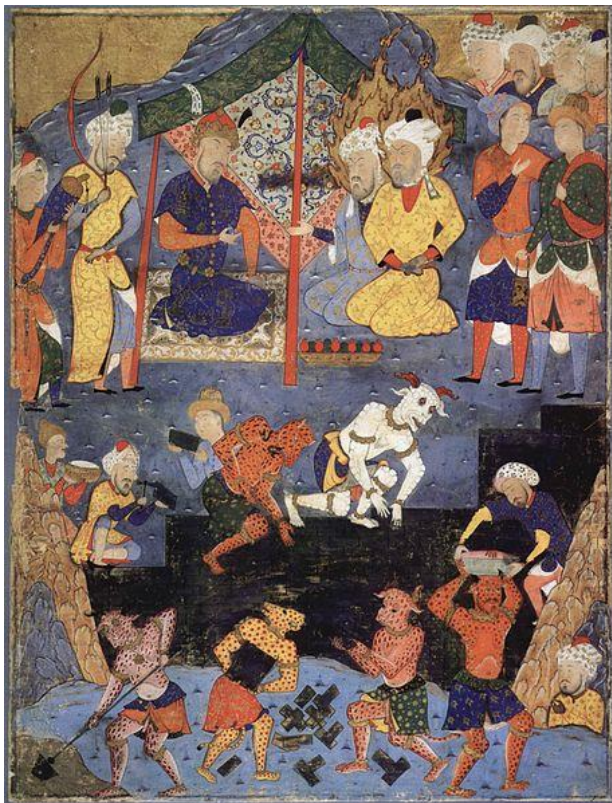
dhjana-mudra - v *budhistickej* kultúre gesto znamenajúce sústredenie a meditáciu; paže sú zložené do lona a ruky s otvorenými dlaňami obrátené hore, odkiaľ z *vesmíru* prijímajú *osvietenie* pravdou a poznaním (pozri *bodhisattva*)

Dhul-Qarnayn - arabsky : ذو القرنين / du al-Qarnayn [du : lqarnajn] - doslovne – „vlastník dvoch rohov“; arab. ذو / dhu [du] – „majiteľ“; arab. qarn – „roh, ale tiež generácie alebo storočia“; preto Dhul- Qarnain doslova znamená „dvojrohý“ alebo „ten, kto má vplyv na dve vekové kategórie a generácie“; druhá, pravdepodobnejšia interpretácia mena vychádza z dvoch rohov (Slnka a Mesiaca – Východu a Západu), kam dosiahne jeho moc „počas jeho cesty“

www: Dhul-Qarnayn je postava z *Koránu*; popisovaný ako veľký a spravodlivý vládca, ktorý postavil múr zadržávajúci *Goga a Magoga*, s ktorými sa stretol na svojej ceste na východ; identifikácia Dhul-Qarnayna v historickom kontexte nie je jasná; zvyčajne je identifikovaný ako *Alexander Veľký*; perzský kráľ Kýros II. Veľký (559 -530 pr.Kr.) z dynastie *Achajmenovcov*; niektorí moderní učitelia ho spájajú s byzantským cisárom Herakleiom, ktorý bol svojimi súčasníkmi oslavovaný ako „druhý Alexander“; pozri *Apokalypsa, apokalyptické motívy*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dhul-Qarnayn>

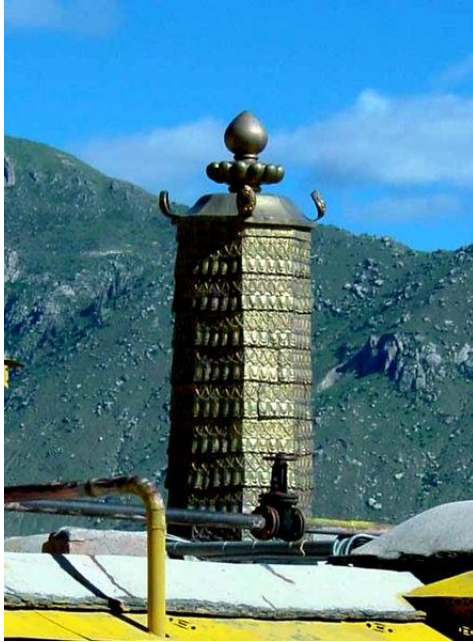
Dhul-Qarnayn stavia múr proti Gogovi a Magogovi (islamská miniatúra, 16.st.)

Al-Khadir (vspravo) a Dhul-Qarnaynžasnú pri pohľade na nasolené ryby, ktorým sa vracia život, keď sa dotkli vody (islamská miniatúra z knihy Sikandar Nama alebo Iskandarnama, 19.st.)

dhvadžastambha - *sambha* s votívnou funkciou; porovnaj *džiasambha*; pozri *indická architektúra, indické umenie*

Dhvaja - <http://en.wikipedia.org/wiki/Dhvaja>

Dhvaja na streche Paláca Potala v Lhase

Dia - genitív mena *Zeus*

Vidman: 1.pád *Zeus* je odvodený z výrazu *Djeus*, čo zodpovedá sanskrtskému označeniu *djáuš*; vo spojení *djáušpitá* - „nebeský otec“ je to presná paralela k latinskému *Iupiter* (*Diespiter*); pozri *deus*; *Diov oltár v Pergamone*

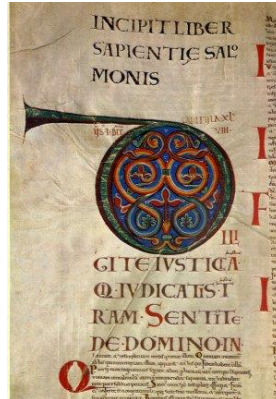
Diablova biblia/Codex gigas - zrejme najznámejšia kniha napísaná v *Čechách*; vznikla v 12.-13.st. v *benediktínskom* kláštore v Podlažiciach pri Chrudimi; počas tridsaťročnej vojny Švédi knihu odviezli z *rudolfínskych zbierok* ako vojnovú korisť svojej kráľovnej Kristíny; popri latinskom opise biblie obsahuje aj opis najstaršej českej kroniky (*Kosmova kronika*), kalendárium, rôzne traktáty, zoznam podlažického bratstva, nekrológium s menami zomrelých priaznivcov kláštora a tunajších mníchov, ale aj zaklínadlá; k jej vzniku sa viaže legenda, ktorá jej privedila prívlastok diabolská; celú knihu napísal za trest istý nepočúvny mních za jednu jedinú noc; zvládol to za pomoci diabla; ten si na oplátku vymohol, že bude v knihe zobrazený; jeho polmetrové zobrazenie sa nachádza na strane 290; názov *Codex gigas* naráža na veľkosť knihy; je 90 centimetrov vysoká, široká pol metra a váži 75 kilogramov; ešte kým ju ukoristili Švédi, podlažickí benediktíni ju dali do zástavy kláštora *cisteriákov* v Sedlci, kým ju 1295 vykúpil *opát* břeňovského kláštora Bavor z Nečtin; počas *husitských* vojen knihu ukrývali v benediktínskom kláštore v Broumve; tam ju objavil cisár Rudolf II. a zaradil ju do svojich zbierok; pozri *dielo literárne*

www: *Codex gigas* je najväčšia rukopisná kniha (kódex) sveta; bola pravdepodobne napísaná začiatkom 13. storočia v Podlažickom kláštore pri Chrudimi; býva označovaná latinsko-grécky *Codex gigas* (v preklade „Obrovská kniha“), vyobrazení diabla také ako *Diablova biblia*; zámerom autora bolo zhrnúť všetky vedomosti do jediného diela, vytvoriť akúsi „knižnicu v jedinej knihe“; *Codex gigas* je zviazaný v drevených doskách potiahnutých svetlou kožou, opatrených kovovým zdobením. Rozmer dosiek je 920 × 505 × 220 mm; pôvodne obsahoval 320 pergamenových listov (t.j. 640 strán) o veľkosti 890 × 490 mm; osem listov bolo vyrezaných, nie je známe kedy, kým a prečo; odstránené listy pravdepodobne obsahovali rehoľné pravidlá benediktínskeho rádu; hmotnosť celého kódexu je 75 kg, na výrobu potrebného pergamenu boli spotrebované kože 160 oslov

www: do knihy je latinsky vpísaná celá biblia, Starý a Nový zákon, *Kosmova kronika* česká a celý rad ďalších traktátov (okrem iného z histórie, etymológie a fyziológie) a menších spisov, kalendár s nekrológom, zoznam bratov podlažického kláštora, zaklínadlá a rôzne dobové záznamy; kódex obsahuje iluminácie červenej, modrej, žltej, zelenej a zlatej farby, iniciály sú veľmi bohaté, často cez celú výšku stránky; značne pútavé sú špirálovito zdobené vzory, z ktorých vyrastajú rôzne kvetinové výhonky; na celom diele fascinuje jeho jednota, ráz písma je bez zmeny takmer v celom

rozsahu, bez vplyvu starnutia pisára, ochorenia, počasia či nálad, ako keby celá kniha bola skutočne spísaná počas veľmi krátkej doby (pozri legenda o spísaní); na liste 290 je na inak prázdnej stránke úplne unikátne zobrazenie diabla, veľkosti skoro 50 cm; niekoľko strán predtým je napísaných na sčernetom pergamene a má charakter veľmi ponurý, veľmi odlišný od celého zvyšku kódexu

www: podľa legendy v kláštore žil mních, ktorý zhršil; aby sa vyhol prísnemu trestu, oznámil, že napíše za jedinu noc najväčšiu knihu, obsahujúcu všetky vedomosti sveta; dostal všetok potrebný materiál a pustil sa do diela; o polnoci mu bolo jasné, že úlohu nemôže zvládnuť, a preto zapredal svoju dušu diablu; ten za neho celé veľdielo spísal, biblické pasáže však s veľkým sebazaprením, odporom a nechúťou; mních len z vďačnosti pridal jeho obrázok; napriek tejto legende o spísaní nebol kódex Gigas nikdy zatratený inkvizíciou, a bol rôznymi učencami starostlivo študovaný

diablov dom - pozri *zupaya huacin*

diabol - z gréc. diabolos – „odporca, žalobca, nepriateľ“; v mytológiách prírodná sila zosobňujúca *zlo* (zobrazovaný ako *monštrum* alebo *zvier*a); v *biblickom* význame žalobca božieho tribunálu; v *židovskom* náboženstve *padlý anjel* (pozri *Asmodej*); v ľudových predstavách stredoveku *démon*; v kresťanskom náboženstve nepriateľ človeka aj Boha s rôznymi menami: *Lucifer*, *Satan*, *Belial*, *Belzebub*, *Antikrist*, *čert*; ochranu pred diablom tvoria *drahokamy*, ktoré mu pripomínajú trest ohňom, ktorému prepadol; ale aj diabol sám používa k svojmu dielu nepravé drahokamy, ktorými klame

zobrazovaný v symbolickej podobe zvieracej a ľudskej:

-had: výjav *Adama* a *Evy*

-čierny vták našepkávajúci nepravosti: 11. storočie

-*opica*; napodobňovateľ boha; pozri *opica božia*

-*lev*

-had: *Rahab*

-okridlený had

-*bazilišek*

-*mantichora*

-človek - *čert* (špicaté uši, rohy, kozie nohy a chvost, *netopierie* krídla a srst', *červená*, *čierna* alebo *zelená farba*), vyzbrojený *trojzubcom* alebo hákom

-obdoba *satyra*: sever od Álp

-obdoba *Hádesa* (s vtáčimi pazúrkami): sever od Álp

-*leviatan*: sever od Álp

-komponovaný do *symbolu písmového*: *theta* (T) - symbolu *smrti*: sever od Álp

-*žaba*: neskorý stredovek

-*vulva*: neskorý stredovek

-žena, krásna *zvodnica*: neskorý stredovek

-*temný anjel*: od raného stredoveku

-*gryf/grif*

-*medveď*

-*dudok* (Becker)

Baleka: v stredovekom kresťanskom maliarstve mu bola určená *farba zelená a červená*, v *byzantskom* maliarstve *farba modrá alebo fialová*; od 12.st. častý motív *hutnej plastiky*, pochádzajúcej z Francúzska; pozri *figúra diaboli; pavúk; žaba; Azazel*

Biedermann: *etruskí bohovia* podsvetia (pozri *peklo*) so svojimi rohmi, špicatými ušami a hadmi na rukách azda natrvalo ovplyvnili kresťanské predstavy diabla; pozri *pes; farba fialová*

- v súvislosti s heslom *kukučka*: kukučka v nemčine (doložené od 16.st.) alternuje diabla ale aj *hrom* alebo *supa*

Becker v súvislosti s heslom *dudok*: v stredoveku pre farbu, chochol, ktorý pripomína rohy, a páchnucu tekutinu, ktorú strieka proti nepriateľom, symbolom diabla

http://commons.wikimedia.org/wiki/Ars_moriendi

<http://it.wikipedia.org/wiki/Pellegrinaggio>

<http://discardingimages.tumblr.com/post/25942195679/the-conception-of-merlin-2-robert-de-boron>

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8968158542/in/photostream/>

<http://jefferyskum.tumblr.com/>

pozri *bosorky/strigy/čarodejnice; Iblis* (Biedermann)

Diabol zapisuje hriechy návštevníkov kostola (reliéf, opátstva Maria Laach, Nemecko, 12.st.)

Kanonik Beneš: Diabol pokušiteľ (Pasionál abatiše Kunhuty, zač. 14.st.)

Sassetta: Sv. Anton sužovaný démonmi (1430-32)

J. de Backer: Diabol (detail z Posledného súdu, 1580)

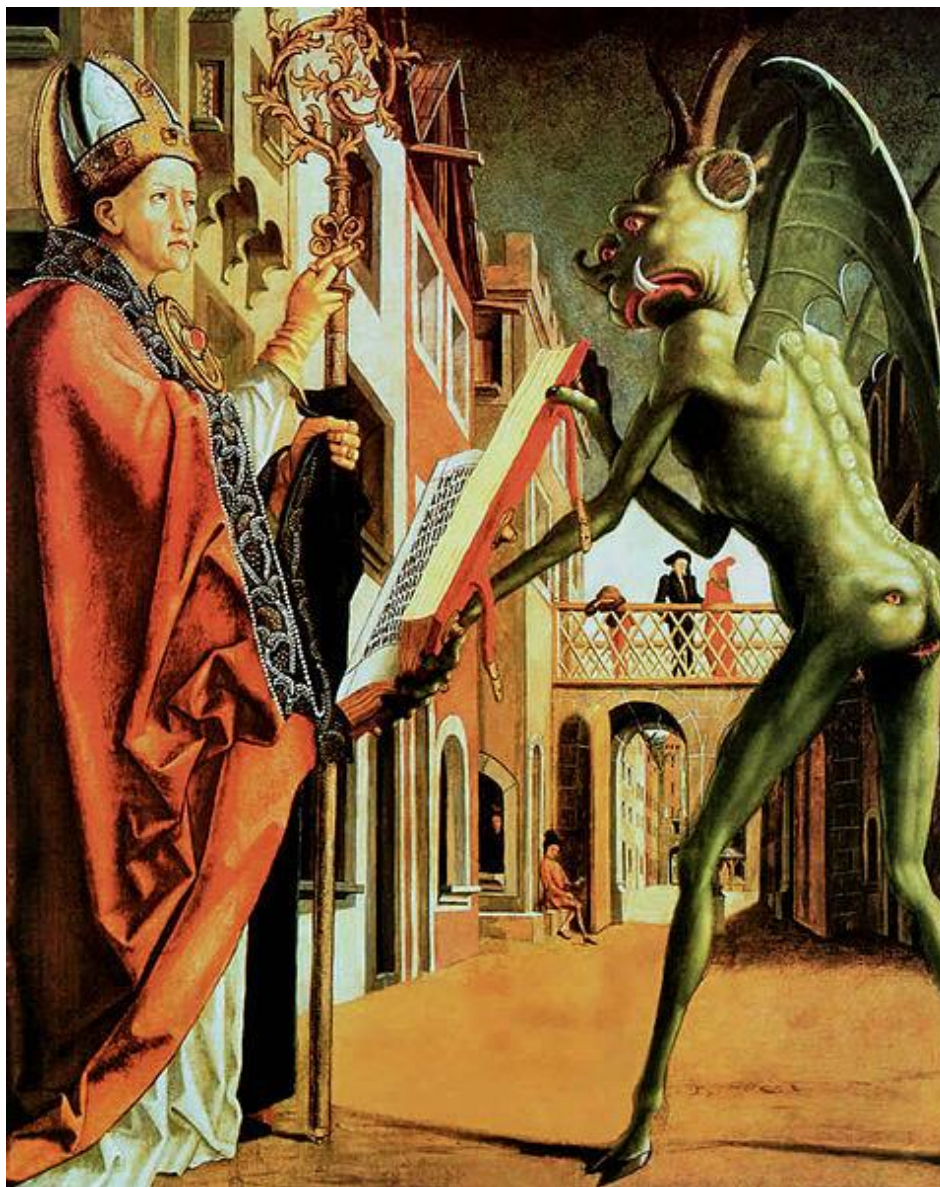
Diabol (Codex Gigas, 13.st.)

Diablova sieť. Bodamské jazero (1441)

(18,1-24. Sedem pliaĝ). Pádu Babylonu. Pád Babylonu obsadeného démonmi (Apokalypsa z Angers, scéna 66, 1377-1382)

M. Pacher: Sv. Augustín a diabol (tzv. Retabulum Cirkevných otcov, 1471 a 1475)

M. Wolgemut: Diabol a žena na koni (Norimberská kronika, 1493)

J. Lieferinxe: Archanjel Michael zabíja draka (15.st.)

U. Graf: Zmrzačený diabol (rytina, 1512)

A. Dürer: Márnivá žena a zrkadlo (drevoryt, Der Ritter von Turm, 1518)

H. Weiditz II.: Klebetné mníšky a diabol (drevorez, 16.st.)

P. Galle podľa M. van Heemskercka: Diabolská kultúra. Alegória pohanskej viery (rytina, 16.-17.st.)

G. Bonasone: Diabol ťahá za krk po zemi lakomca (rytina, 16.st.)

Ch. Eisen: The Devil of Pope-Fig Island (anasyrma, „Nouveaux Contes“ od La Fontena, 1896)

Diabol a falošný prorok hodení do ohnivého jazera/Satan hodený do ohnivého jazera - (Zjavenie 20,10);
epizóda z kapitoly *Premoženie diabla* (20,7-10)

(20,10. Premoženie diabla). Diabol, šelma a falošný prorok hodení do ohnivého jazera (Beatus Huelgas, 1220)

(20,10. Premoženie diabla). Diabol, šelma a falošný prorok hodení do ohnivého jazera (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(20,4. Tisícročné kráľovstvo. 20,10. Premoženie diabla.) Tróny. Diabol, šelma a falošný prorok
hodení do ohnivého jazera (Apokalypsa Jánova, 14.st.)

(20,10-15. Premoženie diabla). **Diabol, šelma a falošný prorok v ohnivom sírovom jazere.**
Posledný súd (Blockbook Apocalypse, 1430-1440)

(20,10. Premoženie diabla). Diabol, šelma a falošný prorok hodení do ohnivého jazera (Apokalypsa Lamberth, 1260-1270)

(20,10. Premoženie diabla). Diabol a falošný prorok hodení do ohnivého jazera (detail, Yates Thompson, 1370-1390)

(20,10. Premoženie diabla). **Diabol, šelma a falošný prorok hodení do ohnivého jazera** (Apokalypsa Cloisters, 14.st.)

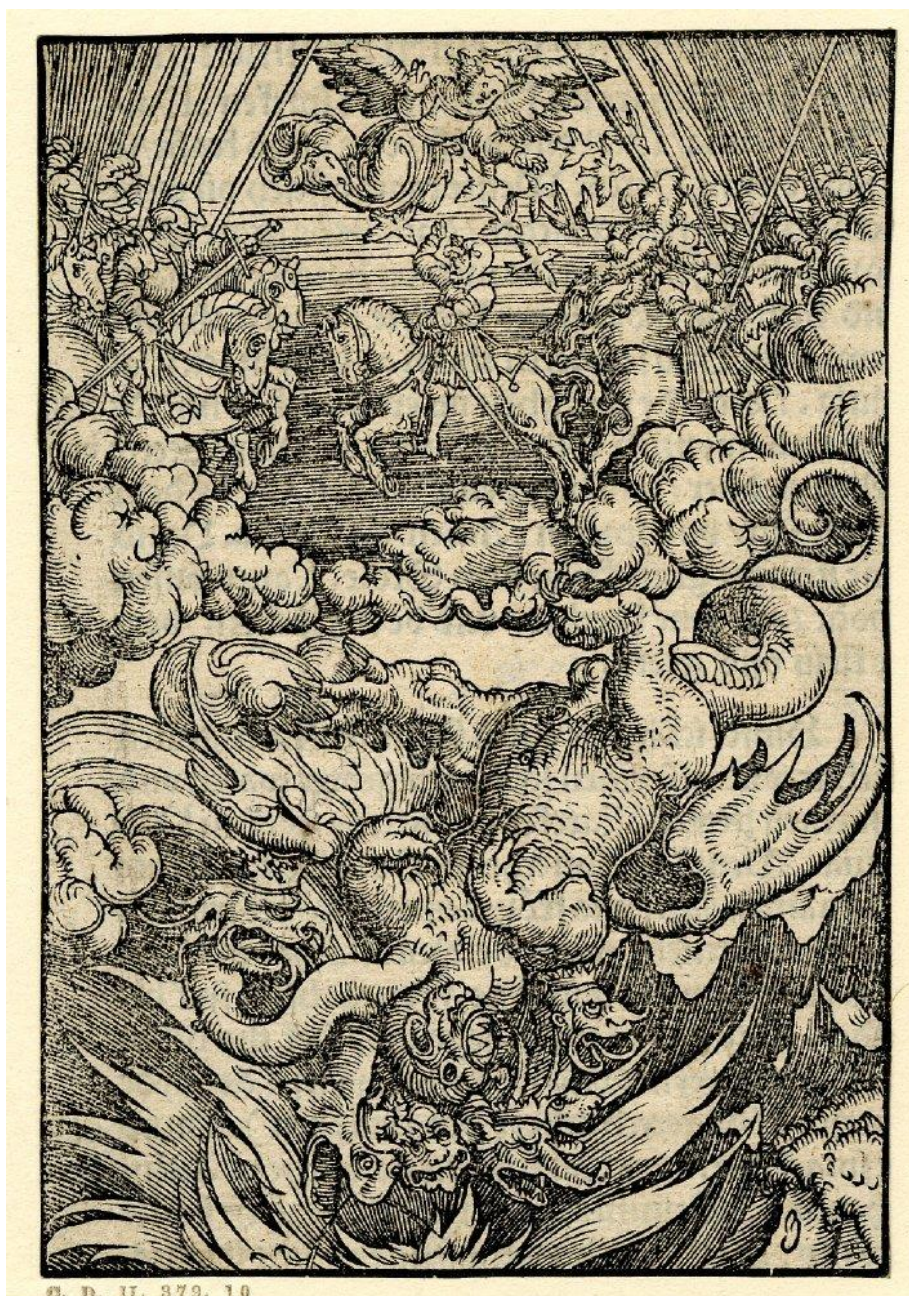
(20,10. Premoženie diabla) **Šelma a falošný prorok hodení do ohnivého jazera** (Apokalypsa Welles, 1310)

(20,7-10. Tisícročné kráľovstvo). **Baránok víťazí nad šelmou a drakom. Druhý eschalologický boj** (Apokalypsa 1313)

(20,10. Premoženie diabla). **Drak hodený do ohnivého jazera** (Lutherova Nová zmluva, 1545)

C. D. II. 379. 10

E. Altdorfer: Drak uvrhnutý do ohnivého jazera (drevorez, Lübeck Bible, 1530-1534)

M. Gerung: Turci obklopení nebeským ohňom (Berner apokalypsa, 2.pol. 16.st.)

H. J. Stock: Drak uvrhnutý do ohnivého jazera (20.st.)

diabol púšte - *Azazel*

diabolské dvojča - tiež *zlé dvojča*

https://en.wikipedia.org/wiki/Evil_twin

diadém - ozdobná *čelenka*, v *praveku* z opracovaných kostných doštičiek alebo zubov, od *eneolitu* medený alebo zlátený plechový pásik zdobený perličkovým vybijaním, rytím apod., v ďalších dobách kombinovaný s perlami, *drahokamami*, tiež vlnená páska okolo hlavy, symbolizujúca *víťazstvo*, farbená *purpurom* ako symbol kráľovskej moci, súčasť *tiary*; neskoršie v stredoveku symbolický význam oslabený a stáva sa mužským a ženským *šperkom*: v *gotike* (pozri *móda*) zlatá alebo strieborná oblúčka zdobená perlami alebo *drahými kameňmi*, dostupná iba najvyšším feudálov; pozri *koruna*, *stefanos*, *ureus*, „*slnčné oko boha Réa*“, *mitra*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Diadem>

diafán - 1. priesvitný *papier*, transparentný *plagát*

2. transparentný obraz v *biskvite* vtlačení negatívnu *reliéfnou* formou do porcelánovej masy; vytlačené miesto

- vytvára oproti svetlu *plastický valér*; *litofánia*; porovnaj v papierovine *priesvitka*, *tieňovka*

diafány - priesvitný, transparentný

diafilm - súvislý rad *diapozitívov* na perforovanom *filme* 35 mm

diagonál - tkanina s výraznými šikmými riadkami, tkaná najmä v *keprovej väzbe*

diagonála - *uhlopriečka*

diagonálna kompozícia - pozri *uhlopriečka*

F. Collantes: Zimná krajina s Klaňaním pastierov (1630-1650)

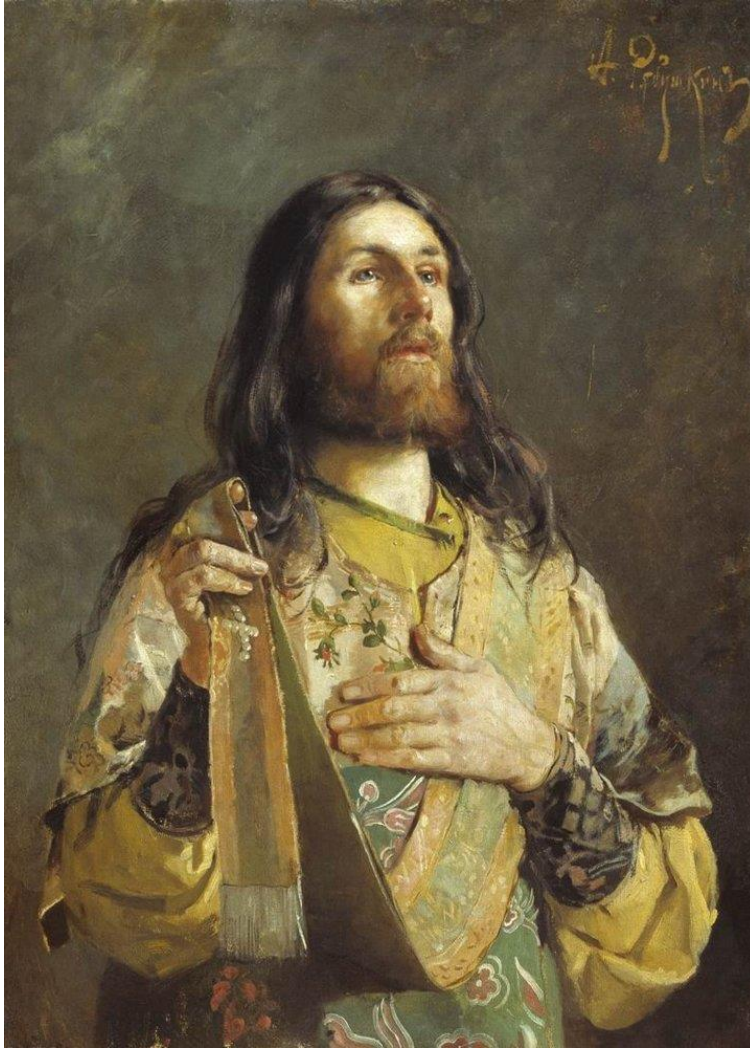
Gideonova bitka s Midjāncami (ilustrácia, Philips Medhurst Bible)

diagram - grafické alebo schematické znázornenie deja; mystickými diagramami sú *mandala*, *jantra* (pozri *kozmogram*); pozri *rayonizmus/lučizmus*; *barok*; *ASCII art*

diagram chromatičnosti - súbor metód na meranie a číselné vyjadrovanie *farebných tónov*; používaný predovšetkým v *polygrafii*; pozri *kololimetria*

diachrónia - sledovanie časového vývoja

diakon - 1.gréc. – „sluha“; starokresťanskí funkcionári, ktorých povinnosti v prvých kresťanských zboroch sa nedajú presne určiť; pravdepodobne činní v zbore, udržiavali poriadok, obsluhovali pri hodoch lásky (*agapy*), prípadne urovnávali spory medzi helenizovanými veriacimi a židokresťanmi, možno boli poverení aj kázňou, vystupovali v úlohe svedkov; ich úloha sa zrejme formulovala až v čase písania skutkov *apostolov*, ktoré sa o nich ešte nezmiňujú pod týmto menom; funkciu diakonov zrejme zastávali aj ženy; porovnaj *leviti*; český termín *jáhen*; pozri *Cyriak*
2.*klerik* s prvým vyšším stupňom svätenia; pozri *dalmatika*; *sv.Vavrinec*, *sv.Štefan*; *levitske trojsedadlo/sedille*

A. P. Rjabuškin: Diakon spieva litanie (1888)

diakonikon/dianikon - 1.južný vchod v *ikonostasom*, ktorý vedie do miestnosti určenej pre cirkevné rúcha a literatúru; pozri *chrám kresťanský*

2.*pastofórium*

dialóg – 1.v úzkom význame druh reformačného *letáku* rozšíreného v 16.st. v strednej a západnej Európe, najmä v Nemecku; výrazný ľudový charakter

2. všeobecne: *rozhovor*, výmena názorov

diamant - 1.*drahokam*, číry, bezfarebný, alebo zriedkavo ružový, žltý, modrý alebo zelený nerast, čistý uhlík; nazývaný pre svoju vzácnosť *regina gemmarum*; pre vysoký lom svetla najžiadanejší *drahokam*; jeho atóm je súčasťou uhlia a *grafitu*, a preto symbolicky znamená transformáciu chaosu v poriadok a priezračnú dokonalosť; v *antike* sa mu prisudzovala sila vzdorovať jedom a magická moc zaháňať des a šialenstvo > zdobil cisársku korunu a mal *apotropaidnú* funkciu zaháňať zlé sily; v *kresťanstve* preberá symboliku statočnosti v utrpení > diamanty v *krížoch*; v stredoveku symbolom vernosti > diamantové šperky darované ženám; pozri *fazeta*, *brus*, *solitér*; *Kóhe-núr*, *Vajra*, *Hope*, *Orlov*, *želzo diamantové*; *os sveta*; *carbonado*; *mesačné kamene*; *bord* (Täubl)

2.v užšom význame *písmo* o veľkosti 4 bodov; pozri *typografický bod*

3.sochárske písadlo s *diamantovým hrotom*; používané na zakresľovanie (najmä písma) na brúsených a leštených plochách tvrdých *kameňov*

Täubl: chemickým zložením čistý uhlík, ktorý kryštalizuje v krychlovej sústave; tvrdosť 10, hustota 3,5-3,6; číry, vodojasný, žltastý, modrastý, ružovkastý, zelenkastý; priemyselné diamanty sú sivé a čierne; lesk diamantový, jednolomný, veľmi štiepny; diamanty sa porušujú pri teplote 800 stupňov Celzia; hlavné náleziská v Indii, južnej Afrike, Brazílii, Austrálii; jedno z najväčších nálezísk objavené roku 1949 v Jakutsku na Sibíri; odrody *bort* a *carbonado*; v *šperkárstve*

nahrádzaný *fenakitom* a *jargonom* (čira, vodojasná odroda *zirkonu*); do diamantového výbrusu sa brúsi napr. *chryzokol/peridot*, čo je priehľadná svetlozelená odroda *olivínu*; diamanty vznikli v kimberlitoch (typ vyvreliny zloženej najmä z *olivínu*, *pyroxenu*, *granátu*, flogopitu a d' zložiek) aj iných horninách vo veľkých hĺbkach zeme, ktoré sa dostali na povrch pri sopečných erupciách; kimberlit je tmavá, takmer čierna vyvretá hornina, ktorá stuhla do tvarov veľkých lievikovitých sopúchov; diamanty sa najviac vyskytujú v riečnych naplaveninách; pre vynikajúce vlastnosti boli obľúbené už v dávnoveku; staroindicky sa diamant nazýva *azira*, grécky *adamas* (nezrušiteľný, nepremožiteľný), staročesky *adamant* a rusky *almaz*; s brúsením diamantov začali starí Indovia, ktorí hladili kameň o kameň tak, aby stratil čo najmenej hmotnosti aj veľkosti, a tak zachovali jeho prírodný tvar; jednotlivých leštených plôšok (*fazet*) užívali jedine pri vybrusovaní tenkých aj hrubých (vysokých) tabuľkovcov; ani v neskorších stáročiach sa v Indii od tejto techniky neupustilo a ešte dnes sa obchoduje s kameňmi indického výbrusu; vývoj brúsenia diamantov nastáva v Európe 14.st., kedy sa toto umenie dostalo z Indie do Benátok a odtiaľ cez Paríž do Brugg, Antverp a Norimbergu; až do tých čias sa znalo iba používanie diamantov vo forme kryštálov, o čom svedčia kusy na plášti *Karola Veľkého* (špicaté osemsteny), na *relikviároch*, rúchach a *korunách*; výbrus do ružice (*ruty*) sa objavil na počiatku 16.st.; ďalší pokrok urobil v polovine 17.st. kardinál Mazarin, tvorca francúzskeho brusičského priemyslu v Paríži; jeho výbrus bol po dlhý čas používaný ako Mazarinov výbrus; tvar mal gotické proporcie a razil cestu k ďalšiemu rozvoju; úspešný krok vpred urobil koncom 17.st. benátčan Vincent Peruzzi vybrúsením „tabuľky“ (?) a 32 plôšok na vrchnej a 24 plôšok s ubrúseným špicom na spodnej časti, čo zvýšilo oheň a rozptyl farieb; Peruzzi je vlastne vynálezcom *briliantového výbrusu*; ďalší vývoj viedol ku dnešnému ideálnemu výbrusu, ktorý napomáha priaznivému priechodu svetelných lúčov; najznámejšie strediská brúsenia diamantov sú v Antverpách (Belgicko) a Amsterdame (Holandsko); zakladateľom antverpského diamantového priemyslu sa stal L.van Berquem v 2.pol.15.st.; poznal výhody brúsenia diamantovým práškom *bortom*; amsterdamský priemysel založili v 16.st. *flámski* leštiči diamantov, ktorí sa vysťahovali zo Španielska pôvodne sa diamanty brúsili podomácky, až v 19.st. sa ručný pohon nahradil konským a domáca práca sa postupne menila na strojovú

Expres: najtvrdší minerál, ktorý má najväčší lesk; diamant je možné brúsiť opäť zasa iba diamantom a vtedy sa stane *briliantom*; podľa *alchymistov* diamant symbolizuje *Slnko*, *čistotu*; *oheň* (spätý s mytologickým vtákom *Fénixom*) je princípom blízkym Slnku a je tvorivou silou všetkého diania; preto sa na starých rytinách diamantov objavuje motív *fénixa*; kedysi sa diamant volal *adamas*; ľudia sa domnievali, že chráni pred úderom blesku, pred smútkom, omylom, samopašnosťou, čiernou *mágiou* (pozri *apotropaidný*), pomáha prekonať nepriateľa, prináša víťazstvo v láske a zapaľuje aj to najchladnejšie srdce; majiteľa obdarúva aj schopnosťou koncentrovať sa a tvorcom dáva možnosť šľastnej realizácie ich umeleckých nápadov; u bohatých Indov patrí k ceremónii krstu obsypávanie novorodenca briliantovým prachom, ktorý má zabezpečiť dieťaťu dlhý život a zdravie; podľa lekárov rôznych čias, rímskeho spisovateľa, úradníka a lekára Gaia Plínia Staršieho (23-79 po Kr.), podľa arabských lekárov a *sv. Hildegardy* (11.-12.st.) voda alebo víno, v ktorom sa máčal dlhší čas diamant, liečil horúčku, žltáčku a keď ho človek dlhšie držal v ústach, mohol sa zbaviť závislosti na alkohole; liečivo pôsobí v malých dávkach, vo veľkých je jedom; dôležité je aj to, ako a kde diamant nosíme; máme ho mať na prsiach alebo na ľavom ramene; ak chce niekto urieknuť človeka, ktorý nosí diamant, celé nešťastie sa obráti proti nemu; diamant sa používal aj pri *Božom súde* (diamant bol taký posvätný a čistý *kameň*, že kontakt so zlým človekom mal spôsobiť jeho zakalenie); hovorí sa, že posledný ruský cár Mikuláš II. zašil do korzetov svojich dcér stovky diamantov v nádeji, že ho zachránia; keď cára a jeho deti chceli zastreliť, guľky sa odrážali od ich „diamantových“ korzetov; nakoniec ich prepichli bajonetmi; napriek svojej vysokej finančnej hodnote diamanty nepatria k zriedkavostiam; nachádzajú sa v magmových skalách v Južnej Afrike, Kolumbii, Kanade, v Rusku, Indii, Ghane, Kongu, Brazílii, Austrálii, na Borneu; vzácnosť a obrovská finančná cena diamantov tak zostáva iba v dômyselnom obchodovaní s týmto *drahokamom*; najslávnejším diamantom bol indický *Kóhe-núr* (*angl. Koh-i-Noor*); ďalej pozri *Hope*, *Orlov*, *Sancy*

Týždeň: napriek tomu, že sa diamanty v európskych *klenotoch* objavovali až od 13.st., už francúzsky kráľ Ľudovík XIV. (1638-1715) uzákonil, že budú určené iba panovníkovi; prvé správy o diamantoch údajne pochádzajú z Indie, tam dostali názov „úder *blesku*“; podľa tradície si trblietavé diamanty dávajú snúbenci ako zástavu *lásky* a tiež tí, ktorí spolu vydržali v *manželstve* 75 rokov; tradícia je to hodne stará, o snubných prsteňoch sa zmieňuje už rímsky básnik Platus v 2.st.pr.Kr.; k hlavným producentom patrí dnes Kanada, Rusko, Austrália, Južná Afrika, Sierra

Leone, Angola, Namíbia, Kongo, Botswana; svetový obchod s diamantmi sa ročne odhaduje na sedem miliárd dolárov; osemdesiat neopracovaných diamantov prechádza belgickým prístavom Antverpy

Biederman v súvislosti s heslom *cap*: v stredoveku ľudia verili, že rozvášnená krv *capa* dokáže rozpustiť aj diamanty, čo nedokáže ani oheň a železo

-podľa stredovekých *bestiárov* kto mal doma diamant, nebol vyrušovaný *démonmi* (pozri *apotropajný*); diamant sa dal zničiť iba krvou *kozy* (*capa*); kamene sú nachádzané na Východe počas noci, lebo jasne svietia; diamant odháňa démonov, neabsorbuje zápach dymu a je odolný voči železu; *Augustín z Hippo Reggia* uvádza zaujímavý fakt: ak je diamant priložený na magnet, stráca schopnosť priťahovať železo; hovorí sa, že krv *kozy* rozpúšťa diamant, ale podľa *Izidora Sevillského* je to zložitejšie: je potrebné dať diamant zmäknúť v krvi mladých *jeleňov* a až potom sa dá rozbiť silným železným nástrojom

-najznámejší faktor pri určovaní hodnoty diamantu je *karát*; váha je úmerná jeho veľkosti; avšak dva kamene o rovnakej hmotnosti môžu mať odlišnú cenu, ktorá sa určuje nielen podľa váhy, ale tiež podľa kvality diamantu; kameň o hmotnosti 0,2g má 1 karát (1g = 5 karátov); farba diamantu je označovaná písmenami od D po Z a zásadne ovplyvňuje cenu kameňa; najlacnejšie bývajú kamene biele so žltým či hnedým odtieňom, naopak ružové, sýto žlté alebo modré diamanty patria medzi najcennejšie; prvotriedne biely diamant sa označuje D, Z je žltý diamant; clarity (čistota) diamantu zachycuje všetky možné vnútorné nedokonalosti a defekty. Môže ísť o praskliny alebo prítomnosť cudzieho materiálu; iba 20% vytŕažených diamantov má dostatočnú čistotu, aby mohli byť použité pre výrobu *šperkov*, zvyšok sa využíva v priemysle; až CUT (brus) označuje brúsenie, robí z diamantu *drahokam*; brúsenie dáva kameni tvar a trblietanie; medzi najobľúbenejšie vybrúsenie preto patrí briliant – kruhový briliant má 57 vybrúsených plôšok; známe sú aj oválne výbrusy zvané *markíza* alebo *slza* či hranatý *princez*; *klenoty* nemajú rady svetlo, teplo ani vlhko; najlepšie sa im darí v *šperkovnici* vyloženej hebkým *zamatom*; tá by mala mať špeciálne príhradky *na náušnice*, *prstene* či *náramky*, ktoré zaručia, že sa šperky nebudú navzájom dotýkať a odierať; platí to najmä pre diamanty, najtvrdší nerast vôbec; náhrdelníky by mali ležať a nie visieť, ináč riskujeme, že vlastnou váhou povolia; pri športu a práci v záhrade alebo podobných aktivitách je rozumné akékoľvek šperky odložiť; korunka držiaca kameň sa môže uvoľniť, kamene poškrábať alebo dokonca prasknúť; šperky sa čistia u klenotníka, chemikálie sa nepoužívajú; atraktivita diamantov je sčasti udržiavaná umelo – veľké množstvo kameňov nie je pustené na trh, aby sa hodnota diamantov nedevalvovala; vraj aj najvzácnejší nerast na svete vyzerá v surovom stave ako skielko a kým sa stane skvostom, musí prejsť rukami odborníkov; každý zakúpený kúsok by mal mať certifikát o kvalite a pôvode

<http://de.wikipedia.org/wiki/Diamant>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Diamond>

[http://pl.wikipedia.org/wiki/Sancy_\(diament\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Sancy_(diament))

Biely diamant v surovom stave

Diamant so žltohnedým odtieňom v surovom stave

diamant marmarošský - Táubl: odroda *krištálu* s obojstranne vyvinutými voľnými kryštálmi; brúsi sa do *diamantového* výbrusu; nachádza sa v náleziskách Maďarska a Rumunska; pozri *krištál*, *drahokamy* a *polodrahokamy*

Marmarošský diamant

diamant priemyselný - carbonado

diamant Sancy - Sancy

diamantovanie - úprava čela *kvádrov* do štvorbokých *ihlanov*; pozri *bosáž diamantová, rustiko*

Dudák: 1.úprava čiel *kvádrov* do podoby brúseného *diamantu*, teda do tvaru štvorbokých zrezaných (čes. komolých) *ihlanov* alebo *valieb*; diamantovanie môže byť prevedené plasticky v *bosáži* (*diamantová bosáž*), alebo v *iluzívnym* napodobení *sgrafita* (*bosáž sgrafitová*)

2.utváranie neskorogotickej tzv. *diamantovej klenby*; jej pole má podobu brúseného, *negatívne* do steny vtlačeného diamantu; pozri *gotika*

diamantová bosáž - bosáž diamantová

Diamantová bytosť - Vadžrasattva

diamantová klenba - klenba diamantová

Diamantová myseľ - Vadžrasattva

Diamantová sútra – sanskrt.: वज्रच्छेदिका प्रज्ञापारमितासूत्र /Vadžračchédikapradžňápáramitá sutra; čínsky: 金剛般若波羅蜜多經 alebo zkráteně 金剛經 /Ľin-kang-f'ing/ Jingangjing

www: krátká sútra mahájánového buddhizmu, ktorá sa radí do pradžňápáramitovej literatury; doslova by sa dal názov preložiť ako „Sútra najvyššej múdrosti ostrej ako diamant“; patrí k veľmi obľúbeným *sútrám*, vo východnej Ázii k najobľúbenejším vôbec; je učením o bezpodstatnosti všetkých javov, obklopujúcich človeka alebo prebiehajúcich v jeho mysli; tieto javy sú obsahom prázdne, iluzívne, čo je dôležité pre tých, ktorí meditujú; práve pochopenie toho, že všetky javy hmotného sveta a ľudskej mysle sú ilúzie, je podľa budhizmu nutným predpokladom pre osvietenie; kópia Diamantovej súry nájdená v Číne r. 1907 (dnes v Britskej knižnici); pokladaná za najstaršiu dochovanú tlačenú knihu a najstaršiu blokovoú tlač (pozri *kníhtlač, tlač blokovoú*); podľa dodatku na konci 5m dlhého zvitku bola zhotovená 11.mája 868 tlačiarom menom Wang Ťie

<http://es.wikipedia.org/wiki/Imprenta>

Diamantová súra v čínštine (9.st.)

Diamantové žezlo - tiež dordže, vadžra

-v *budhizme* symbol najvyššej duchovnej moci (pozri *diamant*); zobrazuje prapôvodný stred (poznaná rovnováha protikladov, objektu a subjektu); stred obsahuje rozvinutú *špirálu*; k stredu priradená ústredná *os* zjednocujúca polarity; os ovinutá *lotosovými* lístkami štyroch svetových strán; diamantové žezlo symbolizovalo pôvodnú jednotu vedomia, jeho smerovania dovnútra a návrat do stredu; pozri *budhistické symboly*

www: v tibetskom budhizme diamantové žezlo vajra (porovnaj *vajtra*) je *Indrovo* žezlo sily; tiež dordže, vadžra

diamantový hrot - *rytecký nástroj* používaný namiesto ocelevej ihly v technikách *grafiky umeleckej* (*kameňorytina, suchá ihla*); prvý raz použitý 1830 litografom B. Dordorfom

diamantový kváder - *kváder diamantový*

diamantový rez - *diamantová bosáž*

diamantový rez sgrafitový - druh *barokového ornamentu*, odvodený od vybrúseného *diamantu*, t.j. pripomínajúci *fazety* vybrúseného diamantového hrotu; prevedený nie plasticky ale plošne v technike *sgrafita*; *sgrafitová bosáž/sgrafitové rustiko*

Schwarzenberský palác v Prahe na Hradčotech

diamantový vlys - geometrický motív radených *fazet*, dekoratívny prvok v *rezbárstve* (výroba *nábytku*) a najmä v *románskej* architektúre: *diamantový rez*

www: diamantový vlys tvorí ornament so štvorbokým ihlanom; vlys sa používal v období romantizmu a má výrazný plastický účinok

Černínský palác v Prahe